

عنوان مقاله:

ابن خلدون و مهدویت

محل انتشار:

ماهنامه دستاوردهای نوین در مطالعات علوم انسانی، دوره 1، شماره 9 (سال: 1397)

تعداد صفحات اصل مقاله: 6

نویسنده:

محمد رضا شهیدی پاک - استادیار دانشگاه آزاد اسلامی تهران مرکز

خلاصه مقاله:

ابن خلدون که سیر فرهنگ و تمدن اسلامی از صدر اسلام تا عصر نخست وزیری خود در دولت حفصیان را در مقدمه دسته بندی و باجزئیات فرهنگ و تمدن اسلامیرا در گستره شرقی و غربی جهان اسلام نقد کرده است. از وجوه اهمیت مقدمه توجه به جریان های سیاسی و اجتماعی و فرهنگی مذهبی جهان اسلام است که سیر آنها را دنبال کرده است. جریان های سیاسی و مذهبی و کلامی غرب جهان اسلام (آندلس، مغرب و افریقیه) و شمال آفریقا که او خود از نزدیک آن ها را مشاهده میکرد و در متن برخی از آن ها قرار داشت، از جمله او نخست وزیر دولتی بود که با شعار مهدویت روی کار آمد از جمله مباحث مقدمه که در این پژوهش گزارش شده است، ابن خلدون و مسیله مهدویت است. اهمیت پژوهش در این است که در منطقه ای مهدویت را نقد کرده است که سابقه چند ادعای مهدویت که منجر به تاسیس دولت شد دارد. دولت فاطمیان و دولت مرابطین و دولت موحدین و جانشین آن ها حفصیان از نمادهای مهدویت استفاده کردند و هنوز نمادهای مهدویت (المهدیامانا) روی مسکوکات آن ها وجود دارد. قبر ابن تومرت بزرگ ترین مدعی سازمان یافته مهدویت که دولت تاسیس کرد در تینمل، اطراف پایتخت او مراکش زیارتگاه است. سخن ابن خلدون در مورد مهدویت مرجعیت روایی دارد و شهرت روایی احادیث مهدویت در غرب اسلامی بویژه شمال آفریقا را نشان می دهد. مسیله پژوهش توجه به مواضع متناقض ابن خلدون است و فرضیه پژوهش اینکه علی رغم شهرت مهدویت و جایگاه اصیل آن در فرهنگ عمومی و خواص در غرب اسلامی بویژه شمال آفریقا، جریان دولتی بسیار گسترده ای دولتی به مقابله گسترده با آن برخاست و مواضع ابن خلدون با توجه به آثار گسترده این جریان قدرتمند و ثروتمند مخالف که ابن خلدون در آخرین دوره فعالیت سیاسی اداری عمر خود سمت نخست وزیر ممالیک را داشت، قابل توجیه و بررسی است. موضع اصلی ابن خلدون این است که او پیش از ورود به بحث پیرامون احادیث مهدویت؛ عقیده به ظهور مردی از اهل بیت را عقیده کافه اهل اسلام در طول تاریخ دانسته است و می نویسد: اعلم ان المشهور بین الکافه من اهل الاسلام علی ممر الاعصار انه لابد فی آخر الزمان من ظهور رجل من اهل البیت یوید الدین و یظهر العدل ویتبعه المسلمون و سیتولی علی الممالک الاسلامیه و یسمی بالمهدی و یكون خروج الدجال و مابعد من اشراط الساعه الثابته فی الصحیح.... به هر شکل ابن خلدون چه از مثبتین عقیده به مهدی و یا از منکرین ظهور مهدی باشد، متن نوشته های او به شکل حداقل دلالت اشکار بر اصالت اعتقاد به مهدویت و جایگاه طبیعی آن در فرهنگ و تمدن غرب اسلامی و شمال آفریقا دارد که در لایه های ضخیم انکار و عناد و ابرهای ضخیم و تیره در شب دیجور قرار گرفته است. پژوهش حاضر تدوین و تحلیل جدید پژوهش های پیشین مولف بر اساس طیف گسترده ای از مآخذ و مصادر غرب اسلامی در مسیله مهدی و مهدویت از جمله مهدویت در غرب اسلامی و کتاب تاریخ تشیع 1385/1383 است که در آن بیش از هزار سال سیر تاریخی جریان مهدویت در غرب اسلامی و شمال آفریقا به عنوان بزرگترین جریان سیاسی اجتماعی و فرهنگی شمال آفریقا بررسی شده، آمده است، اندیشه مهدویت ا...

کلمات کلیدی:

مهدی، ابن خلدون، شمال آفریقا، جریان های سیاسی شمال آفریقا، فاطمیان، موحدین، مرابطین، حفصیان، ممالیک، مهدویت

لینک ثابت مقاله در پایگاه سیویلیکا:

<https://civilica.com/doc/948347>

